

Jalilova Charos Zarifovna

Buxoro davlat pedagogika instituti "Geografiya" kafedrası o'qituvchisi

Ahatova Durdonə Saidovna

Aniq va tabiiy fanlarni o'qitish metodikasi (geografiya) magistratura

mutaxassisligi 2-bosqich magistranti

GEOGRAFIYA TO'GARAGINI TASHKIL ETISHNING AYRIM

MASALALARI

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ОРГАНИЗАЦИИ ГЕОГРАФИЧЕСКОГО

КРУЖОКА

SOME ISSUES IN THE ORGANIZATION OF A GEOGRAPHICAL

CIRCLE

***Annotatsiya.** Maqolada geografiya to'garagining tashkil etishning ayrim masalalari muhokama qilinadi. Shuningdek, mazkur maqolada geografiya to'garagining mazmuhi va mohiyati yoritili, ularning barkamol avlodni tarbiyalashdagi roli baholangan.*

***Аннотация.** В статье рассматриваются некоторые вопросы организации географического кружка. Также в данной статье освещается содержание и сущность кружка географии, оценивается его роль в воспитании зрелого поколения.*

***Annotation.** The article discusses some issues of organizing a geographical circle. This article also highlights the content and essence of the geography circle and evaluates its role in educating the mature generation.*

***Kalit so'zlar:** Fan va sport to'garaklari, geografiya to'garagi, klub, amaliy mashg'ulot, kuzatish, umumta'lim maktablari, sinfdan va maktabdan tashqari ishlar, o'quvchilar.*

***Ключевые слова:** Научное и спортивные кружки, кружок географии, клуб, практической занятие, наблюдение, общеобразовательной школы, внеклассная работа, ученики.*

***Key words:** Scientific and sports clubs, geography club, club, practical classes, observation, secondary school, extracurricular activities, students.*

Kirish. Umumta'lim maktablari o'quvchilarini har tomonlama yetuk shaxs bo'lib yetishishlarida nafaqat o'quv jarayoni, ya'ni nazariy va amaliy mashg'ulotlar, balki sinfdan va maktabdan tashqari ishlarning o'rni benihayat katta. Ayniqsa, sinfdan va maktabdan tashqari ishlar orasidan – fan va sport to'garaklari, klublar, turli mavzulardagi kechalar, ekskursiya va sayohatlar keng

rivojlangan. Mazkur sinfdan va maktabdan tashqari ishlar orasida fan to‘raklari alohida o‘rin tutadi.

Asosiy qism. To‘garak – bu o‘quvchilar yoki shaxslar tomonidan biror bir ma'lum faoliyat yoki qiziqish asosida tashkil etilgan guruhdir. To‘garaklar odamlar orasida bilim va ko‘nikmalarni oshirish, ma'lum bir sohada tajriba orttirish hamda qiziqarli faoliyatlarni amalga oshirish uchun tashkil etiladi. Odatda to‘garaklar maktablarda, oliygohlarda, jamoat joylarida va turli tashkilotlarda faoliyat yuritadilar.

To‘garaklarning turli xil yo‘nalishlari va shakllari bo‘lishi mumkin. Quyidagi to‘garaklarning ba'zi turlarini ko‘rib chiqamiz:

1. Bilim va ilmiy to‘garaklar. Bu to‘garaklar o‘quvchilarning ilmiy va akademik qiziqishlarini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan. Ular, odatda, geografiya, matematika, fizika, kimyo, biologiya va boshqa fanlar bo‘yicha bilimlarni oshirishga yordam beradi. Shuningdek, ilmiy tadqiqotlar, tajribalar o‘tkazish, tanlovlarga tayyorgarlik ko‘rish kabi faoliyatlar bilan shug‘ullanishadi. Misol uchun Matematika to‘garagi, ilmiy tadqiqot to‘garagi, geografiya to‘garagi va b.

2. San'at va madaniyat to‘garaklari. Bu to‘garaklar san'at, musiqa, rassomlik, drama va teatr sohalaridagi qiziqishlarga qaratilgan. Ular o‘quvchilarga san'atchilik va ijodiy ko‘nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi. Misol uchun Rassomlik to‘garagi, drama to‘garagi, musiqa to‘garagi (xor, orkestr, folklor) va b.

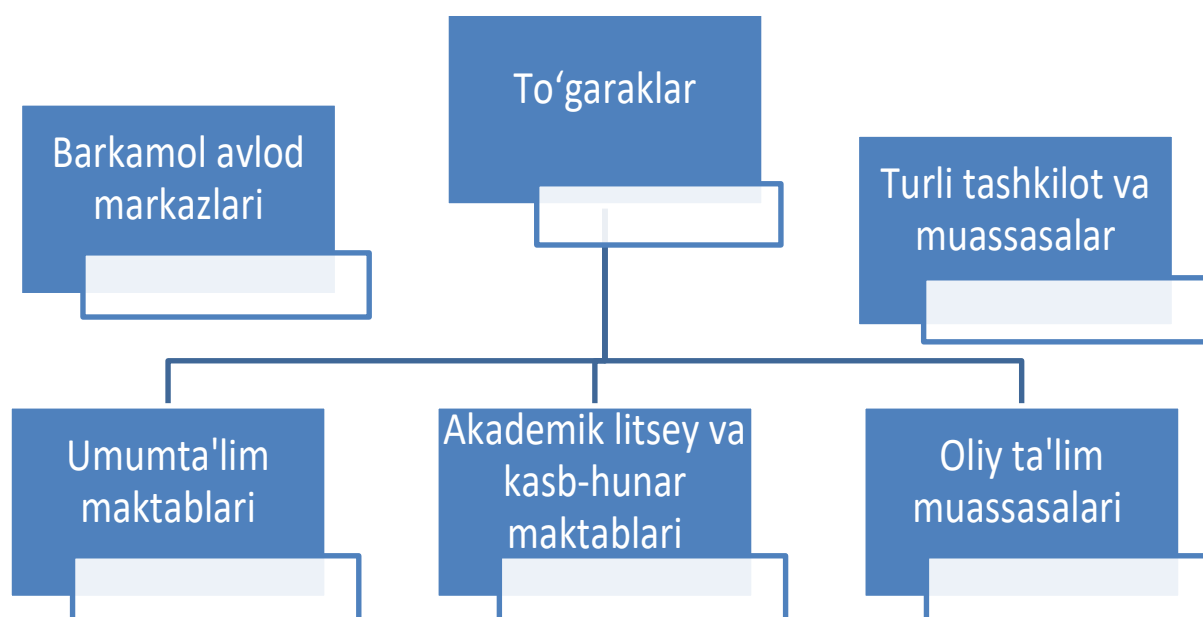
3. Sport to‘garaklari. Bu turdagi to‘garaklar sport va jismoniy tarbiya bilan shug‘ullanadiganlar uchun mo‘ljallangan. O‘quvchilar sport bilan shug‘ullanish, musobaqalarda qatnashish yoki jismoniy rivojlanishlarini oshirish uchun to‘garaklarga a'zo bo‘lishlari mumkin. Misol uchun Futbol, basketbol, voleybol, tennis, suzish va b.

4. Yoshlar tashkiloti va ijtimoiy to‘garaklar. Ijtimoiy faollikni oshirish, turli ijtimoiy muammolarni hal etish yoki volontyorlik ishlari bilan shug‘ullanishga qaratilgan to‘garaklar. Bu turdagi to‘garaklar o‘quvchilarga ijtimoiy mas'uliyatni

his qilish, o‘zaro yordam va hamkorlikni rivojlantirish imkonini beradi. Misol uchun Yoshlar forumi, ekotashabbus to‘garagi, ijtimoiy xizmatlar to‘garagi va b.

5. Texnologiya va kompyuter to‘garaklari. Texnologiya va informatika sohalarida qiziqish bildirish va o‘qish, yangi texnologiyalarni o‘rganish hamda dasturlash, robototexnika kabi sohalarda bilim olish uchun tashkil etiladi. Misol uchun Robototexnika to‘garagi, dasturlash to‘garagi, dizayn va grafik to‘garagi va b.

1-rasm. To‘garaklar tashkil etiladigan tashkilot va muassasalar

Rasm mualliflar tomonidan tayyorlandi.

6. Til va adabiyot to‘garaklari. Bu turdagi to‘garaklar o‘quvchilarning til bilish va adabiyotga bo‘lgan qiziqishini oshirishga qaratilgan. O‘quvchilar bu to‘garaklarda til o‘rganish, adabiy asarlarni o‘qish, yozma va og‘zaki nutqni rivojlantirishga yordam beruvchi faoliyatlarni bilan shug‘ullanadilar. Misol uchun Ingliz tili to‘garagi, adabiyot to‘garagi, debat to‘garagi va b.

7. Tabiat va ekologiya to‘garaklari. Tabiatni asrash, ekologik masalalarni o‘rganish va ekologik tajribalar o‘tkazish orqali o‘quvchilarning atrof-muhitga bo‘lgan mas’uliyatini oshirishga qaratilgan to‘garaklar. Misol uchun Ekologiya to‘garagi, tabiiy resurslar himoyasi to‘garagi, hayvonlar dunyosi to‘garagi va b.

8. Kengaytirilgan yoki fan to‘garaklari. Bu turdagi to‘garaklar, odatda, o‘quvchilarning keng doiradagi qiziqishlarini qamrab oladi, masalan, tarix, astronomiya, geografiya yoki boshqa o‘quv fanlari bo‘yicha faoliyatlar.

To‘garaklar o‘quvchilarni o‘zlari xohlagan sohada rivojlantirishga yordam beradi, shuningdek, ularni jamiyatda faol va mas’uliyatli fuqarolar sifatida shakllantirishga hissa qo‘shadi. Odatda, to‘garaklar maktabda yoki boshqa o‘quv muassasalarida tashkil etiladi, ammo ba’zi to‘garaklar jamoat yoki tijorat tashkilotlari tomonidan ham tashkillashtiriladi.

Mazkur to‘garaklar orasida geografiya to‘garagining o‘rni beqiyos. Geografiya qiziqarli fanlardan biri hisoblanganligi bois, ushbu to‘garakga ko‘pchilik o‘quvchilar qizidishadi. Geografiya to‘garagining o‘zining mazmun – mohiyati va unda fanga oid nazariy va amaliy bilimlarning berilishi bilan ahamiyatlidir.

Geografiya to‘garagi — bu geografiya faniga qiziqqan o‘quvchilarni birlashtirgan va ularga geografik bilimlarni chuqurlashtirishga, amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga, dunyo va uning tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy jihatlarini o‘rganishga qaratilgan didaktik va ilmiy-uslubiy faoliyatdir. Geografiya to‘garagi o‘quvchilarda geografiyaga nisbatan qiziqish uyg‘otish, ularning dunyoqarashini kengaytirish, tabiat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro aloqalarni tushunishiga yordam beradi.

Geografiya to‘garagining mazmuni va mohiyati:

- 1. Geografik bilimlarni chuqurlashtirish:** Geografiya to‘garagida o‘quvchilar geografiyaning turli sohalarini o‘rganadilar: tabiat geografiyasi, iqtisodiy geografiya, ijtimoiy geografiya, siyosiy geografiya va boshqalar. Bu orqali o‘quvchilar tabiat va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni yaxshiroq tushunadilar.
- 2. Tabiat va jamiyatni o‘rganish:** Geografiya to‘garagi o‘quvchilarga tabiiy va ijtimoiy jarayonlarni tahlil qilish imkonini beradi. Bu, o‘z navbatida,

ekologiya, iqlim, resurslar, iqtisodiy faoliyatlar, aholi va migratsiya kabi mavzularni o‘z ichiga oladi.

3. **Amaliy faoliyatlar:** O‘quvchilar geografiya to‘garagida turli amaliy mashg‘ulotlarda, masalan, xaritalar bilan ishlash, geografik obyektlarni koordinatlarini aniqlash, statistika tahlillari, tabiat va ijtimoiy hodisalarni kuzatish kabi ishlarni bajaradilar.
4. **Ilmiy tadqiqot va kuzatuvlar:** O‘quvchilar to‘garakda ilmiy ishlar olib borish, geografik tadqiqotlar qilish, ma'lumotlar yig‘ish va tahlil qilish ko‘nikmalarini egallashadi. Bu jarayon o‘quvchilarda ilmiy tafakkur va tahlil qobiliyatlarini rivojlantiradi.
5. **Ekologik ongni shakllantirish:** Geografiya to‘garagi o‘quvchilarda ekologik madaniyatni rivojlantirish, tabiat resurslarining barqaror foydalanilishi, global iqlim o‘zgarishlari va ularning ta’siri kabi masalalarda ongni oshirishga yordam beradi.
6. **Xalqaro hamkorlik va madaniyatlararo tushunish:** Geografiya to‘garagi o‘quvchilarni xalqaro geografik masalalar, boshqa mamlakatlar va ularning tabiiy, ijtimoiy xususiyatlari bilan tanishtirishga, madaniyatlararo tushunishni rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, umumta’lim maktablari o‘quvchilarini har tomonlama yetuk shaxs bo‘lib yetishishlarida sinfdan va maktabdan tashqari ishlar muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, sinfdan tashqari ishlar orasidan – fan to‘garaklari asosiylardan biri hisoblanib, o‘quvchilarni mazkur fan bo‘yicha bilim va malakalarini shakllantirish hamda amaliy ko‘nikmalarini rivojlantirishda asosiy rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Baratov P. Yer bilimi va o‘lkashunoslik. – Toshkent, “O‘qituvchi”, 1990.
2. Berdiyeva Sh.M., Rahimov G. va b. Sayyohlik – o‘lkashunoslik to‘garaklari. Dasturlar to‘plami. –T., “ILM-ZIYO”, 2008.

3. Мешечко Е.Н. Географическое краеведение. -Минск, «Университетское», 1986.
4. Saidkarimova Z.S. Maktab o'lkashunosligi (ma'ruzalar matni). -T., 1999.